

Kvalitatív kutatásmódszertan

Bognár József
bognar@tf.hu

A kurzus oktatása egy szemeszterben történik, összesen 30 órában.

A szemesztert a kvalitatív kutatásmódszertan elméletének és elméleti alapkérdéseinek megismerésével kezdjük. Ennek ismeretében térünk rá a kutatás konstrukcióira, valamint strukturális és módszertani jellemzőire.

Ismert a doktoranduszok számára, hogy a kvalitatív kutatás a kutatott jelenséget teljes komplexitásában igyekszik megragadni. Előnyük ennek értelmében a magas fokú érvényesség, ugyanakkor hátrányként mutatkozik az eredmények korlátozott általánosíthatósága és megbízhatósága.

Ezt figyelembe véve közös munkánk során a hallgatók két rövidebb kvalitatív tanulmányt készítenek a terület főbb jellemzői mentén. Ebben helyet kap a paradigma, a kutató szerepe, a komplexitás, a reflexió, illetve az egyedi eset bemutatása és értelmezése.

A szemeszter során a témákat közösen dolgozzuk fel. Így az alábbi tematikából mindenkire jut egy téma, amelyet írásban és szóban is bemutat a csoportnak. A szóbeli előadás és az ehhez tartozó írásbeli beadandó követelményei: 20 perc, ppt, főbb jellemzők kiemelése, elméleti irányvonalak és gyakorlati példák (tanulmányok, kutatók, stb.).

A kurzus a szemeszter végén szóbeli vizsgával zárul, mely során kifejezésre jut a doktorandusz a kvalitatív kutatásmódszertan területén elsajátított elméleti tudása és módszertani kultúráltsága. Cél, hogy a hallgatók a szemeszter végére felkészültek legyenek a kvalitatív kutatásmódszertan elméletének és gyakorlatának értelmezésére, a kvalitatív megismerés különböző fajtáinak szakszerű megtervezésére, végrehajtására, elemzésére és értékelésére.

Kötelező Irodalom

Kvale, Steinar (2005): Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba. Józsvöveg Műhely, Budapest

Mason, Jennifer (2005): Kvalitatív kutatás. Józsvöveg Műhely Kiadó Budapest.

Szabolcs Éva (2001): Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában. Kutatás-módszertani kiskönyvtár. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Vicsek Lilla (2006): Fókuszcsoport. Elméleti megfontolások és gyakorlati alkalmazás. Osiris Kiadó, Budapest

Ajánlott irodalom

Golnhofér Erzsébet (2001): Az esettanulmány. Kutatás-módszertani kiskönyvtár. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

Seidman, Irving (2002): Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Kutatás-módszertani kiskönyvtár. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

Schleicher Nóra (2007): Kvalitatív kutatási módszerek a társadalomtudományokban. BKF jegyzet. Századvég, Budapest.

Ezeket is érdemes...

Karl Popper (1997): A tudományos kutatás logikája. Európa Kiadó, Budapest.

Kuhn, Thomas (1984): A tudományos forradalmak szerkezete. Gondolat Kiadó, Budapest

Polányi Mihály (1994): Személyes tudás. Atlantis Kiadó, Budapest.

TÉMAKÖRÖK

1. Kvantitatív – kvalitatív problémakör

Módszerek és paradigmák
Az elmélet és hipotézis szerepe
Mintavétel és elemzés
Kategóriák és változók
Általánosíthatóság – komplexitás
Etikai kérdések

2. A kvalitatív kutatás alapelvei

Természetes vizsgálati környezet
Ember és mérőeszköz: a kutató szerepe a kvalitatív kutatásban
Cél és mintavétel
Elmélet és gyakorlat, elméletalkotás
Paradigmák a kvalitatív kutatásmódszertanban
Érték, szemlélet és módszer
Induktív adatelemzés
Általánosíthatóság
Megbízhatóság és érvényesség a kvalitatív kutatásokban

3. A kvalitatív adatgyűjtés és adatelemzés

Tapasztalat, megértés és elméletalkotás
Környezet és kutató kapcsolata
Elmélet és interpretatív megközelítés
Módszertani dualizmus
Kategóriák, kódolás és kvantifikáció

4. Az interjú

A kutató szerepe az interjúban
Elméleti, tartalmi és formai jegyek
Szempontsor, szerkezet
Mintavétel szerepe az interjúban
Interjútipusok, jellemző jegyei
Elemzés és értelmezés
Az interjú lehetőségei a társadalomtudomány különböző területein.

5. A fókuszcsoport

A kutató (moderátor) szerepe a fókuszcsoportban
Elméleti, tartalmi és formai jegyek
Szempontsor, szerkezet
Mintavétel szerepe a fókuszcsoportban
Jellemző jegyei
Elemzés és értelmezés
A fókuszcsoport lehetőségei a társadalomtudomány különböző területein.

6. A megfigyelés

A kutató szerepe a megfigyelésben

A megfigyelés fogalma, tárgya, sajátosságai, paradigmái

A megfigyelési technikák és formák, a megfigyelési eljárás kiválasztása

A mintavétel szerepe a megfigyelésben

Elemzés és értelmezés

A megfigyelés megbízhatósága és érvényessége

A megfigyelő személye és képzése. Alkalmazott technikai eszközök.

A megfigyelés lehetőségei a társadalomtudomány különböző területein

7. Tartalomelemzés

A kutató szerepe a tartalomelemzésben

A mintavétel szerepe a tartalomelemzésben

Elemzés és értelmezés

A tartalomelemzés lehetőségei a társadalomtudomány különböző területein

8. Kvalitatív kérdőíves vizsgálatok

A kutató szerepe a kvalitatív kérdőíves vizsgálatokban

A kvalitatív kérdőíves vizsgálatok alkalmazása, erőssége, gyengéi

Kérdezési útmutató, kérdőívszerkesztés

A mintavétel szerepe a kvalitatív kérdőíves vizsgálatokban

Elemzés és értelmezés

A kvalitatív kérdőíves vizsgálatok lehetőségei a társadalomtudomány különböző területein

9. Esettanulmány

A kutató szerepe a kvalitatív az esettanulmányban

Módszer és szemléletmód

Komplexitás és kontextualitás

A mintavétel szerepe az esettanulmányban

Elemzés és értelmezés

A kvalitatív kérdőíves vizsgálatok lehetőségei a társadalomtudomány különböző területein